

## MOSTOVI IZMEĐU ISLAMSKIH I BUDISTIČKIH VJEROVANJA<sup>1</sup>

### BRIDGES BETWEEN ISLAMIC AND BUDDHIST BELIEVES<sup>2</sup>

#### *Sažetak*

*Tekst je prikaz knjige „Dodirne tačke između islama i budizma“ Reza Shah Kazemija, Fons Vitae, 2010., 143 str.*

#### *Summary*

*The text is review of book „Common ground between Islam & Buddhism“ by Reza Shah Kazemi, Fons Vitae, 2010, pp 143.*

Ovo nadasve zanimljivo i jedno od pionirskih djela, koje nastoji pronaći dotirne tačke između islama i budizma, napisano je uz neprocjenljivu pripomoć i upućivanje Richarda Weingartena i Paula Towseya iz muslimanskog rakursa gledanja na ovu problematiku i to iz pera jednog od istaknutih komparativista religije i perenijalističkog mislitelja Shah Reza Kazemija (vidjeti šire: <http://www.worldwisdom.com/public/authors/Reza-Shah-Kazemi.aspx>).

Nastanak djela su potaknuli, s jedne strane, Dalaj Lama, i s druge, princ Ghazi bin Muhammad bin Talal, autor Otvorenog pisma, kojeg je u oktobru 2007. godine potpisalo 138 muslimanskih učenjaka, a koje je potaknulo historijski globalni mirovni pokret između muslimana i kršćana (vidjeti: [www.acommonword.com](http://www.acommonword.com)). Dakle, knjiga je napisana kao nastavak iste inicijative i vrsta je protezanja globalnog napora na uspostavi boljeg dijaloga i razumijevanja između islama i budizma. Usprkos brojnim nepomirljivim i nepremostivim doktrinarnim, teološkim, juridičkim i drugim razlikovnostima koje jamačno postoje između ove dvije religijske tradicije, Shah Reza Kazemi istinski vjeruje da tekstovi smireni između dvaju korica ove knjige mogu omogućiti objema zajednicama da respektiraju jedna drugu ne samo kao ljudska bića općenito, već napose kao muslimani i budisti, temeljeći ujedno svoja stajališta na normativnim učenjima islama i budizma i ističući važne sličnosti i usporedbe između ove dvije, a napose sljedeće:

- 1 Tekst je prikaz knjige *Dodirne tačke između islama i budizma* Reza Shah Kazemija, Fons Vitae, 2010., 143 str.
- 2 The text is review of book *Common ground between Islam & Buddhism* by Reza Shah Kazemi, Fons Vitae, 2010, pp 143.

- 1) vjerovanje u Vrhovnu Istinu (*al-Haqq*), koja je jednako tako Apsolutna Istina i Apsolutna Zbilja, te Izvor Milosti i Vodstva ljudskim bićima.
- 2) vjerovanje da je svaka duša odgovorna prema principu pravde na onom svijetu i da je ovaj princip duboko ukorijenjen u samoj naravi Apsolutne Zbilje.
- 3) vjerovanje u kategorički moralni imperativ pokazivanja samilosti i sažaljenja prema svakom, ukoliko nije u središnjim kozmogonijskim i eshatološkim funkcijama milosti.
- 4) vjerovanje da su ljudska bića u stanju posjedovati nadracionalnu spoznaju, izvorište spasenja na onom i prosvjetljenja u ovom svijetu.
- 5) vjerovanje u mogućnost nepovredivog stanja za ljudska bića, te da bi sve trebalo težiti ovom stanju nepovredivosti.
- 6) vjerovanje u efikasnost i nužnost duhovne prakse: bilo da je ovo poprimalo oblik usrdne molitve, kontemplativne meditacije, ili methodske invokacije (zazivanja).
- 7) vjerovanje u nužnost odvajanja od ovog svijeta, od ego-a i njegovih strastvenih želja.

Uostalom, djelo predstavlja jedan od prvih pokušaja znanstvene usporedbe između budizma kao takvog i islama kao takvog u našem modernom razdoblju i ova vrsta učenosti, napose perzijsko-sanskritske učenosti, jeste prijeko potrebni skriti link u lancu intelektualne historije čovječanstva danas. Zahvaljujući tomu je Kraljevska Aal Bayt fondacija za islamsku misao u Jordanu pokrenula inicijativu u septembru 2007. godine da se formulira muslimanski odgovor na unekoliko kontroverzno predavanje aktualnog pape Benedikta XVI u Regensburgu, a spomenuti princ je upravo autor Otvorenog pisma. Ova knjiga je drugo poglavlje te iste inicijative, dakle, nastavak *A Common Word* (zajedničke riječi) kao *Common Ground* (dodirne tačke), tj. propitivanje islamskih sličnosti sa budističkim učenjima. Otuda, autor nema krznanja kod priznanja da postoje brojne temeljne razlikovnosti, čak nepremostivi jazovi, koji odjeljuju islam i budizam – započinjući sa ključnim pitanjem o tome da li se budizam može nazvati teističkom religijom, ili uopće religijom. Knjiga je ujedno pokušaj uspostave boljeg razumijevanja središnjih budističkih principa u svjetlu islamske duhovnosti koji raskrivaju značajne dodirne tačke među njima.

Naravno, vidno je istaknuta distinkcija između doktrinarnog učenja (*'aqīda*) i njegove spiritualne mudrosti (*ma'rifa*), koja je u tješnjoj vezi sa kontemplacijom, pročišćenjem ljudskih srca i mističkim dimenzijama kojima obje religijske tradicije streme. Otuda u knjizi dubleti poput: *Dharmā – al-Haqq*, *Karunā – Rahmah*, *Shūnya – Shahāda*, *Anicca – Zuhd*, *Tanhā – hawā*,

*anattā – fanā’*, koji su više analogni prije nego identični pojmovi. Također, vrlo važno naglašavanje, knjiga razvija inkluzivnije razumijevanje pojma *Ahl al-Kitāb* (sljedbenika Knjige, koji su pored muslimana tradicionalno uključivali Jevreje i kršćane, kao i sabejce i zoroastrijce). Stoga se zagovaratelj ote otvorenije interpretacije *Ahl al-Kitāb*-a oslanjaju na kur’anski ajet (87:19), koji ukazuje na izvore vodstva u ranijim knjigama (*suhuf al-ūlā*), kao i ranije narode (26: 196) (*zibur al-awwalīn*, tj. svete tekstove). Ovaj izraz se pomalja na nekoliko mjesta u Kur’anu: 35:25; 3:184; 16:44; i 54:52, gdje je uvijek riječ o svetim tekstovima manjeg značaja u usporedbi sa Tevratom, Biblijom i Kur’anom i iz čega izvodimo zaključak da je riječ o odobravanju ukoliko već ne iskazivanju štovanja, prije negoli kur’anskog ukazivanja na pogrešne svete tekstove iz čega postaje jasno da se pojam *Ahl al-Kitāb*-a, tj. sljedbenika Knjige (*buchreligionen*) nije ograničen samo na Jevreje i kršćane. Dodatni razlog prosvjeđivanja ovoga inkluzivnijeg razumijevanja jeste sljedeći nalaz: 2010. godine je barem 80 procenata svjetske populacije od 6,7 milijardi pripadalo četiri najbrojnije svjetske religije. Dakle, četiri od pet ljudi na planeti Zemlji su kršćani (32 procenta), ili muslimani (23 procenta), ili hindui (14 procenata), ili pak budisti (12 procenata).

Konačno, kroz tri središnja poglavlja: 1. Postavljanje scene; 2. Jedinstvo: najveći zajednički nazivnik; 3. Etika suzdržanosti i samilosti; Epilog: Dodirne tačke svetosti; Buddha u Kur’anu? šejha Hamze Yusufa; Biografije autora i Bibliografiju, ova knjiga nastoji pomoći muslimanima da shvate budizam kao istinsku religiju ili *Dīn*, a budistima da shvate islam kao autentičnu *Dharmu*, te da postanu jedni drugima bliži u uzajamnom razumijevanju, uvažavanju i suosjećanju, jer ona uistinu ilustrira suštinski cilj i *A Common Word* inicijative i sadašnjeg projekta *Common Ground* (vidjeti napose: Miroslav Volf, Ghazi bin Muhammad, Melissa Yarrington (eds.), *A Common Word – Muslims and Christians on Loving God and Neighbor*, Grand Rapids, Michigan/Cambridge UK: William B. Eerdmans, 2010.):

*slaviti istinsku raznolikost ljudskog roda, uz duboku vjeru i ubjeđenje da muslimani koji žive sa budistima od Amerike do Malezije mogu se okoristiti kroz ovu vrstu učenosti i inkluzivnije razumijevanje milosti, suosjećanja, mudrosti i uzajamnog uvažavanja koje islam i budizam dijele, te da istinski mogu poslužiti na korist i dobrobit ljudskog roda u cijelosti.*